

Leipzig University
Faculty of Economics and Business Administration
Institute for Economic Policy

Samfund uden Stat
Kristoffer J. M. Hansen

Oplæg for Cepos Akademi 26.06.21

Samfund uden Stat

1. Lov & orden produceret privat
2. Samfund & nation uden stat
3. De frie samfunds lange historie
4. Decentralisering som de facto anarki
5. Litteratur

Kært barn har mange navne

- Anarki
- Anarkokapitalisme
- Privatretssamfund
- Polycentriske samfund
- Pagtsfællesskaber
- Naturlig orden
- Konsekvent liberalisme

1. Lov & orden produceret privat

- Staten som sikkerhedsmonopolist – hvorfor skulle monopol være godt på dette område?
- “A natural law must hold everywhere and always, or be invalid ... Now I consider economic laws comparable to natural laws, and I have just as much faith in the principle of the division of labor as I have in the universal law of gravitation.”
- “But, if this is the case, the production of security should not be removed from the jurisdiction of free competition; and if it is removed, society as a whole suffers a loss. Either this is logical and true, or else the principles on which economic science is based are invalid.”
- - Gustave de Molinari

Mere Molinari

- “Political economy has disapproved equally of monopoly and communism in the various branches of human activity, wherever it has found them. Is it not then strange and unreasonable that it accepts them in the security industry?”
- “War has been the necessary and inevitable consequence of the establishment of a monopoly on security. Another inevitable consequence has been that this monopoly has engendered all other monopolies.”
- “Either communistic production is superior to free production, or it is not. If it is, then it must be for all things, not just for security. If not, *progress* requires that it be replaced by free production. Complete communism or complete liberty: that is the alternative!”

Hvordan kan markedet for sikkerhed organiseres?

- Et statsligt monopol på sikkerhed vil øge omkostningerne og føre til lavere kvalitet, mens flere og flere “problemer” vil blive opfundet, som staten skal løse.
- Men hvordan kan sikkerhed produceres frit? Dette er naturligvis spekulativt, når staten i dag overalt monopoliserer produktionen.
- Det bedste bud er at se sikkerhed som en slags forsikring og forsikringsselskaber som producenter af sikkerhed.

Sikkerhed og forsikring

- I en moderne økonomi er forsikringselskaber de mest oplagte kandidater til som sikkerhedsproducenter.
- Jo bedre privat ejendom er beskyttet, desto lavere bliver evt. forsikringskrav og dermed omkostninger for selskabet.
 - Det er i selskabernes egen interesse at sikre god og billig beskyttelse, og det er kun på et frit marked, man reelt kan beregne omkostninger og profit (Mises om bureaukrati og socialisme).
- Forsikringselskaber er også velegnede til sikkerhedsproduktion, da deres størrelse og vidtspredte forretning giver dem midlerne til troværdigt at sikre ejendom.
 - Genforsikring og indbyrdes aftaler forsikringselskaber imellem styrker dem yderligere.

Forsikring og personligt ansvar

- Forsikring kan ikke dække alle sikkerhedsbehov – den primære producent af sikkerhed må være det enkelte individ / den enkelte familie.
- Det er umuligt – for omkostningsfuldt – at give alle sikkerhedsydelser 24/7. Hvis man vil sikre sig, må man være villig og i stand til at forsvare sig selv. F. eks. selvforsvarstræning, våbentræning og privat våbenbesiddelse vil være naturlige og billige dele af privat forsvar og sikkerhed.
- En person/familie/lokalsamfund, der klart er i stand til at forsvare sig selv, vil også være en bedre forsikringskunde: præmierne vil derfor være billigere for våbenbesiddere, militsmedlemmer osv. - alt efter forsikringsselskabernes vurdering af risici og fordele.

Den private sikkerheds civiliserende funktion

- Ikke alle og alt kan forsikres; nogle risici og hændelser kan pr. definition ikke forsikres.
- F. eks. dækker livsforsikring ikke selvmord, brandforsikring ikke hvis man selv sætter ild til sit hus. Arbejdsløshed og økonomisk tab i ens virksomhed pga. forkerte beslutninger kan heller ikke forsikres.
- Ubetinget beskyttelse og forsikring kan kun produceres af den enkelte selv. Forsikringsselskaber vil kun tilbyde betinget beskyttelse: kun mod uprovokerede angreb og overfald.
- Det vil derfor være i alles egeninteresse at følge civiliserede, fredelige normer for at mindske omkostningerne ved sikkerhed. Notoriske fredsbrydere og voldsmænd vil stå uden beskyttelse, da det er urentabelt for forsikringsselskaber at forsikre dem.
- De vil altid være udsatte for (retfærdig) gengældelse fra fortidige og fremtidige ofre – en form for middelalderlig fredløshed.

Den private sikkerheds civiliserende funktion

- “Protection becomes an insurable good only if and insofar as an insurance agent contractually restricts the actions of the insured so as to exclude every possible provocation on their part. Various insurance companies may differ with respect to the specific definition of provocation, but there can be no difference between insurers with regard to the principle that each must systematically exclude (prohibit) all provocative and aggressive action among its clients.”
- - Hans-Hermann Hoppe

Hvad med internationale superskurke/stater

Forsikring mod staters aggression?

- Kan man forsikre mod staters aggression og overgreb på frie samfund? Har man ikke – som præsident Biden for nylig foreslog – brug for kampfly og atomvåben, og er omkostningerne ikke derfor prohibitive?
- To forhold taler til gavn for et frit territoriums forsvar overfor en invaderende stat:
 - Der er ikke klare, veldefinerede mål, staten kan overtage, der er ikke et statsligt apparat, den kan erobre. Det hele skal bygges op fra grunden.
 - Der er ikke tale om en ubevæbnet, passiv befolkning; både folk i almindelighed og forsikringselskaber vil være i stand til at værgе for sig. En asymmetrisk krig mellem en centraliseret stat og en decentral guerillabevægelse med støtte i lokalbefolkningen falder næppe ud til statens fordel. Se Afghanistan, den amerikanske Uafhængighedskrig, spanierne mod Napoleon.

Krigens manglende legitimitet

- Mere grundlæggende vil en stats angreb på et frit territorium mangle al legitimitet. Staten er nødt til at retfærdiggøre sine handlinger over for sine egne soldater og sin egen befolkning. I sidste ende hviler statens magt på folkets accept af dens legitimitet – hvis ikke de som minimum passivt støtter den, bryder statens magt sammen.
- Hvorfor skulle statens undersåtter bryde sig om en lang, blodig krig uden noget klart, retfærdigt formål? Befolkningen i det frie territorium, derimod vil alt andet lige være mere motiverede til at forsvare sig selv.
- Ideologisk retfærdiggørelse er i alle tilfælde nødvendigt – på begge sider af en evt. krig.

2. Samfund & nation uden stat

- Teorien tilsiger altså, at lov og forsvar kan varetages bedre frit end af staten. Men hvorfor har stater så altid domineret og skabt den verden, vi har i dag?
- I virkeligheden er stater historisk meget sene fænomener, og meget, der tilskrives staten, er blevet til frit i samfundets og markedets naturlige udvikling.
- Der er også mange eksempler på frie eller anarkistiske samfund, der eksisterede over lang tid på et forholdsvis højt civilisatorisk stade.

Lov uden stat

- Umiddelbart ligner det, retsvæsenet er opstået og udviklet af staten. I virkeligheden er statens indblanding i form af lovgivning meget sen.
- Romerretten – basis for meget europæisk ret – blev udviklet organisk i oldtiden, når private dommere eller retseksperter – jurisconsulter – udlagde alment accepterede principper og deres anvendelse i særlige sager.
- Samlingerne af romerretten foretaget af kejser Justinian tilføjede intet nyt til retten – intet bortset fra dekreter om kejserens prærogativer, priskontroller, osv.!
- Bruno Leoni, *Freedom and the Law*

Lov uden stat

- Middelalderen overtog meget af romerretten og tilpassede den ny forhold. Igen var dette primært et anliggende for private jurister og domstole.
- *Lex mercatoria*, handelsretten, udviklet på denne vis af konkurrerende jurister og domstole i europæiske handelsstæder. De store internationale messer i Champagne fandt sted under private domstoles opsyn, de ophørte, da den franske konge påtvang dem sin myndighed.
- Kirkeretten mere centraliseret, men udgjorde overalt i Europa en konkurrent for stadsret, kongens ret, og alle andre, der ville have domsmyndighed.
- Stadsretten udviklet af nordtyske købmænd, ikke lovgivere. Mange købstæder kopierede simpelthen den lybske stadsret.
- Det samme er tilfældet i Danmark: sædvaneretten går forud for kongens lovgivning, f. eks. Jyske Lov i 1241. Udviklet organisk, tilpasset de lokale forhold alt efter som de lokale ting dømte i sager. Bødernes størrelse kunne f. eks. varierer fra landsdel til landsdel – helt i tråd med en spontan, hayekiansk orden tilpasset lokal forhold.

Nation uden stat

- En moderne grundsætning er folkenes selvbestemmelsesret*: hver nation har ret til sin egen stat.
- Det er for så vidt et udmærket princip, men det er en fejlslutning, at det kun skal gælde for ”anerkendte” nationer. En nation er et frivilligt fællesskab, som regel bundet sammen af fælles sprog, historie og kultur – bortset fra når det ikke er det (f. eks. Schweiz)
- Nationer findes også uden stater, eller under andre stater. Det er ikke staten, der skaber nationen
- Estland, Slovenien, Finland, alle levedygtige nationer, der det meste af historien ikke havde deres egen stat.
- *Når den ikke er i konflikt med amerikanske interesser, naturligvis.

Kirke uden stat

- Et velkendt slogan fra den klassiske liberalisme er adskillelse af stat og kirke. Det bliver ofte fremstillet som et forsøg på at redde folk fra kirken – i virkeligheden var det omvendt: kirken skulle frigøres fra staten for at blomstre.
- Hvor Kirken var fri – dvs. ikke støttet af staten – var de bedste perioder for Kirken. F. eks. USA efter Uafhængighedskrigen, Belgien fra 1830, kirken og de ikke-statslige protestanter i Danmark fra 1830'erne/40'erne til ca. 1930.
- Se dette i kontrast til den katolske Kirke i Tyskland (og USA) siden 2. Verdenskrig, tiden op til Reformationen, statskirken i Danmark, resten af Skandinavien og England i dag.
- Pieter de la Court skrev allerede i 1660'erne om det gavnlige i frie forhold for religion.

Penge uden stat

- Samfundenes pengevæsen har også historisk udviklet sig bedst, når statens indblanding var minimal.
- Eksempler på grove misbrug af statens tiltuskede prærogativer er Diokletians (og foregående romerske kejseres) pengeforringelse; de franske assignats og amerikanske continentals; Kurantbanken; det 20. århundredes hyperinflationer.
- Selv når konger og republikker tiltog sig møntmonopolet, måtte de producere på markedsvilkår – Firenzes florentinere og Venedigs dukater var internationale penge, ikke begrænset til lokal brug. Der var masser af lokale møntmestre op gennem historien, i Danmark sås tyske dalere langt op i 19. århundrede.
- Privat pengeproduktion under guld- og sølvfod førte til højere kvalitet og mere stabil værdi af pengene.

3. De frie samfunds lange historie

- Har vi nogen eksempler på helt frie, statsløse samfund?
- En del – her vil vi kort ridse nogle op:
 - Det ikke-så-vilde vesten i Amerika
 - Irland
 - Middelalderens kvasi-anarki

Det ikke-så-vilde vesten

- Den populære fremstilling af det vilde vesten som voldeligt anarki er stort set lodret forkert.
- Anderson og Hill (1979) viste, hvordan fraværet af statslig lov og orden ikke førte til voldeligt anarki – tværtimod. I virkeligheden var vesten ekstremt fredeligt.
- I Kaliforniens minelejerne vedtog man ofte at udelukke officielle jurister – straffen for at praktisere statens jura kunne være 20-50 piskeslag.
- Vogntogene, pionererne organiserede for at komme vestpå, var helt igennem private – inklusive beskyttelse af privat ejendom.

Det ikke-så-vilde vesten

- “[C]ompetition was very effective in solving the “public goods” problem of law and order in the American West... [T]he western frontier was not as wild as legend would have us believe. The market did provide protection and arbitration agencies that functioned very effectively, either as a complete replacement for formal government or as a supplement to that government. However, the same desire for power that creates problems in government also seemed to create difficulties at times in the West. [A]greement on initial rights is important to anarcho-capitalism. When this agreement existed, however, we have presented evidence that anarcho-capitalism was viable on the frontier.” - Hill and Anderson

Irland

- Irland var indtil 1640'erne i århundreder stort set komplet anarki.
- Der var ingen central myndighed eller domstol, men konkurrerende grupperinger (tuath), der tilbød beskyttelse og forsikring. Retten blev udviklet af og varetaget af frivillige, private dommere, såkaldte brehons (Peden 1977)
- Irland var i perioder et vigtigt kulturcentrum, f. eks. udgik mange missionærer fra de irske klostre i tidlig middelalder.
- Først med englændernes ekstremt brutale invasion under Cromwell (og igen under William af Oranien) ophørte det irske samfund med at eksistere.

Middelalderens kvasi-anarki

- Middelalderen tænkes ikke traditionelt som anarkisk – men flere træk gør perioden til de facto anarko-kapitalisme eller konkurrerende privatretssamfund.
- Der var i stort set hele Europa konkurrerende retssystemer – kongens ret, kirkens ret, privat købmænds ret.
- Hver enkelte politiske enhed var så lille, at det var let at undslippe et undertrykkende regime eller en for skatteglad konge eller greve – de italienske bystater, f. eks., eller de mange byer og feudale enheder i Nederlandene. De tyske hansakøbmænd, der styrede de nordtyske købstæder, kan også ses som privatretlige sammenslutninger.
- Den franske sociolog Jean Baechler har set kapitalismens begyndelse i middelalderens anarki. Den australske historiker Eric Jones ser den opsplittede, anarkiske politiske orden i det post-karolingiske Europa som en væsentlig forudsætning for det, han kalder ”det europæiske mirakel.”

4. Decentralisering som de facto anarki

- Et er at anarkokapitalisme virker og historisk har eksisteret – men hvordan kan man i et moderne massedemokrati bevæge samfundet i en konsekvent liberal retning?
- Den herskende ideologi, de ideer og forestillinger folk har om, hvordan samfundet skal indrettes, er det bærende element for enhver samfundsorden.
 - De la Boëtie, Hume, Mises
- Den demokratiske velfærdsstat er et resultat af (forkerte) ideer, ikke af historisk nødvendighed eller et forsøg på at afhjælpe social nød og elendighed.
- Det er en stor opgave at overbevise befolkningen om, at staten er en unødvendig endsige skadelig institution – især når stort set alles kortsigtede materielle interesser afhænger af staten, eller synes at afhænge af staten.

Decentralisering og løsrivelse

- Forsøg på at decentralisere magten er den mest praktiske vej.
 - Det er lettere at overbevise en mindre gruppe.
 - Decentralisering er ikke et frontal angreb på staten som sådan.
 - Eksemplets magt vil hjælpe til at styrke overbevisningen, når de første forsøg på decentralisering/løsrivelse krones med succes.
- Decentralisering og løsrivelse af mindre statsenheder er også forenelig med den herskende ideologi – folkenes selvbestemmelsesret.

Er flere stater bedre?

- Men hvis vi ser succesfulde løsrivelsesbevægelser, opstår der så ikke bare flere stater? Er det bedre?
- Ja – mindre stater har mindre magt, deres muligheder for at undertrykke befolkningen er mindre.
- Det bliver lettere – mindre omkostningsfuldt – at undgå undertrykkende stater ved at udvandre. Tiebout konkurrence vil i højere grad gøre staterne lydøre overfor befolkningens ønsker.
- Der vil opstå positiv konkurrence mellem stater for at tiltrække produktive indvandrere og virksomheder – det vil i højere grad være i statens egen interesse at begrænse sin udplyndring af samfundet.

Internationalt samarbejde som karteldannelse

- Formelt og uformelt internationalt samarbejde kan bedst ses som en kartel-dannelse – hvis alle stater undertrykker og udplyndrer i samme takt, vil det ikke være muligt at undslippe.
 - Mange internationale organisationer – FN, EU – blev stiftet med liberale formål – men de bruges som skalkeskjul for koordineret statsudvidelse.
- F. eks. senest planer om koordineret beskatning i G7.
- Den internationale orden er også ideologisk drevet – den ”liberale verdensorden”
 - Klimapolitikken er et eksempel på en global, ideologisk dagsorden.
 - Ungarns nylige udfordring af den herskende mening i Bruxelles og Washington bryder med den herskende ideologi.

Mange stater og sand globalisme

- Internationalt samarbejde, den internationale arbejdsdeling og handel afhænger ikke af politisk samarbejde – enten bilateralt eller gennem EU, IMF, WTO osv. osv.
- Jo flere og mindre stater der er, desto lettere bliver frit internationalt samkvem. International handelsret vil blive statsfri, internationale penge vil blive produceret på det frie marked osv. osv.
- Vi vil komme tilbage til de gode gamle dage, hvor det ofte var muligt at leve uden berøring med staten – og hvis man er utilfreds, vil man ret omkostningsfri kunne flytte bort fra den undertrykkende stat.

Praktiske grænser for decentralisering?

- Den mest ekstreme form for decentralisering er den totale løsrivelse af et område fra en større stat.
- I dansk sammenhæng kunne borgerne på f. eks. Ærø eller i Vendsyssel vælge selvstændighed. Er det praktisk muligt?
- Det kommer udelukkende an på, hvor stor en stat, de vælger at have: jo større, mere indgribende stat, de nye smålande har, desto flere mennesker vil vælge at flytte bort. Jo tættere på et anarkisk samfund, desto mere levedygtige vil de nye lande være.
- Derudover er det en rimelig formodning, at en stor stat i de nye lande risikerer indgriben fra omkringliggende stater. Det er lettere at overtage en stat, og der er større risiko for at en stor stat fremprovokerer konflikt med nabostater end en lille.

5. Litteratur

- Anderson, Terry L. og P. J. Hill. 1979. American Experiment in Anarcho-Capitalism: The Not So Wild, Wild West. *Journal of Libertarian Studies* vol. 3, no. 1.
- Casey, Gerard. 2012. *Libertarian Anarchy: Against the State*
- De la Court, Pieter. 1662. *The True Interest of Holland*
- Baechler, Jean. 1971. *Les origines du capitalisme*
- Hoppe, Hans-Hermann. 1993. *The Economics and Ethics of Private Property*
- Hoppe, Hans-Hermann. 2001. *Democracy: The God that Failed*
- Jones, Eric. 1981. *The European Miracle*
- Leoni, Bruno. 1961. *Freedom and the Law*
- Mises, Ludwig v. 1919. *Nation, State, and Economy*

Litteratur

- Mises, Ludwig v. 1922. *Socialism*
- Mises, Ludwig v. 1927. *Liberalism: In the Classical Tradition*
- Mises, Ludwig v. 1944. *Bureaucracy*
- Molinari, Gustave de. 1849. *The Production of Security*
- Murphy, Robert P. 2002. *Chaos Theory*
- Peden, Joseph R. 1977. Property Rights in Celtic Irish Law. *Journal of Libertarian Studies* vol. 1, no. 2.
- Raico, Ralph. 2012. *Classical Liberalism and the Austrian School*
- Rothbard, Murray N. 1973. *For a New Liberty*
- Rothbard, Murray N. 1974. *Egalitarianism as a Revolt against Nature*
- Rothbard, Murray N. 1982. *Ethics of Liberty*